

Tanítási tervezet

1. Alapadatok

Évfolyam: 10.

Tanít: Furtner Nikolett

Témakör megnevezése: A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

Tanítási egység (téma) címe: Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa országai

Az óra (jellemző) típusa: Új ismereteket feldolgozó óra

2. Tantervi követelmények

2.1. A tanítási óra oktatási céljai:

- Megismerkedés a rendszerváltás gazdaságföldrajzi aspektusával
- A rendszerváltás gazdaságra gyakorolt hatásának megismerése
- A térség jelenlegi gazdaságföldrajzának felmérése, helye az Európai Unióban

2.2. A tanítási óra képzési, fejlesztési céljai:

- Ok–okozati összefüggések, folyamatok felismerése
- A gondolkodási képességek és az információhasználati készség fejlesztése
- A szociális és állampolgári, kommunikációs kompetenciák, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése

2.3. A tanítási óra nevelési céljai:

- Erkölcsei nevelés
- Felelősségvállalás, önkéntesség kialakítása

2.4. Oktatási követelmények:

a. Fogalmak:

- új: gazdasági rendszerváltozás, gazdasági szerkezetváltás, privatizáció
- megerősítendő: iparosítás, vállalkozás, befektetés, szabad kereskedelem

b. Folyamatok:

- új: a gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása a térség példáján
- megerősítendő: nehézipari körzetek környezeti terhelése

c. Összefüggések:

- új: iparosítás (nehézipar) – rendszerváltás – válság – munkanélküliség
- megerősítendő: gazdasági szerkezet – fejlettségi különbségek

d. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek:

- Képek elemzése
- Szövegfeldolgozás

e. Fejlesztendő készségek, kompetenciák:

- *Információhasználati készség* – ábrák, képek, szövegek elemzése
- *Gondolkodási képességek* fejlesztése okok, magyarázatok keresésével, érveléssel
- *Kommunikációs kompetencia* – érvelés, gondolatok megfogalmazása (szaknyelv, szókincs)
- *Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* – a táblán elhelyezendő tartalmak esztétikus kivitelezése, a szorgalmi feladat összeállítása

f. Főbb tanulói tevékenységek:

- Képek, szövegrészletek elemzése
- Páros/csoportos munkavégzés

3. Szemléltető és munkaeszközök

- Mellékleteknél található képek, ábrák, szövegrészletek
- PowerPoint vetítés

4. Felhasznált irodalom

Borhi László: A nyugati nagyhatalmak és Kelet-Közép-Európa 1945 után. In: Világtörténet, 2009/2., pp. 3–21.

Internetes elérhetőség:

https://tti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet/vt_2009_2/borhi.pdf (Letöltés ideje: 2019. november 30.)

Kőrösi István: Kelet-Közép-Európa felzárkózásának lehetősége és kilátásai az Európai Unióban. In: Felzárkózás vagy lemaradás? Heller Farkas Könyvek (2). Pázmány Press, Budapest, 2015., pp. 159–176.

Internetes elérhetőség:

http://real.mtak.hu/34174/1/Korosi_Kelet_Kozep_Europa...u.pdf

(Letöltés ideje: 2019. december 1.)

Arday István – Kőszegi Margit – Sáriné Gál Erzsébet – Ütőné Visi Judit: Földrajz 10. OFI, 2016.

Probáld Ferenc – Ütőné Visi Judit: Földrajz 10. OFI, 2013.

5. Mellékletek

Csoportos munkavégzés feladatai:

Világháborúk

Az első világháborút követően a kelet-közép-európai térséget a nagyhatalmak biztonságpolitikai szempontjai alapján rendezték újra, és emiatt a nemzeti önrendelkezés elve csak részben valósulhatott meg. A győztesek a térség stabilitásában voltak érdekeltek, mert így látták biztosítottak, hogy a terület ne válhasson egy újabb kontinentális konfliktus forrásává, ellen tudjon állni a bolsevizmus terjedésének, és a német hatalmi expanciónak.

1945-ben újraértékeltek a brit stratégiát, és visszautasították Churchill befolyási övezeteken alapuló rendezését. Az új szemlélet alapján Magyarország és Románia lett az a két ország, ahol megengedhető a döntő szovjet befolyás még akkor is, ha az együtt jár a kommunista rendszer bevezetésével, mivel ennek a két országnak nem volt hatása a brit pozícióra a Földközi-tenger medencéjében. Franciaország számára a térség államai jelentették az összekötő kapcsot a Szovjetunióval. Olaszország elfordult a térségtől, és Nyugat-Európához csatlakozott. Németország elvesztette szuverenitását, nem lehetett közép-európai politikája.

1. Milyen szerepet szántak az első világháború után a nagyhatalmak biztonságpolitikai szempontból a kelet-közép-európai államoknak? Írjátok fel ezeket kulcsszavakkal a cédulákra, és helyezték el a táblán azokat!
2. Mely nagyhatalmaknak fűződött érdekük a második világháború után a térséghez?
3. Mely szempontokat mérlegelte az új brit stratégia? Mi lett ennek a következménye a térség politikai életében? Írjátok fel a szempontokat a cédulákra kulcsszavakkal, és helyezték el azokat a táblán!

Hidegháború

A kontinens hosszú időre kettészakadt: egy gazdaságilag és politikailag egyre szorosabban integrálódó Nyugat-Európára, valamint egy elmaradott nagyhatalom szorításában vergődő, egyre inkább lemaradó Kelet-Közép-Európára. Olyannyira, hogy a kontinens szovjet uralmon kívüli részében a közbeszédben Európa fogalmába nem értették bele a vasfüggöny mögötti területeket. Adenauer elképzelése találkozott az amerikai, illetve a nyugat-európai elképzelésekkel, amelyek arra vonatkoztak, hogy a demokratizálódás útjára lépett Németországot a kibontakozó nyugati katonai, politikai és gazdasági integráció kereteibe kell lehorgonyozni.

Az Egyesült Államok fokozatosan kezébe vette a nyugati világban a vezető szerepet. Egyrészt támogatott olyan területi korrekciókat a térség államai között, amelyek a kis országok közötti feszültség feloldását segíthették elő, másrészt támogatta a demokratikus átalakulást. Szerette volna helyreállítani a kontinens gazdasági egységét, így azt kívánta, hogy Magyarország és Csehszlovákia a Nyugat része maradjon, de nem állt rendelkezésére olyan diplomáciai eszköz, amellyel a Szovjetunió törekvéseit befolyásolni tudta volna.

1. Milyen látható, tapasztalható jelei voltak a kontinens kettészakadásának?
2. Mely gazdasági integráció kialakulására utal a szövegrészlet Nyugat-Európa esetében? Mikor, mely szerződéssel jött létre ez az integráció? Hogyan nevezzük azt a katonai szervezetet, amelybe ekkor Nyugat-Európa országai tartoztak? Írjátok fel a gazdasági és a katonai integráció neveit a cédulákra, és helyezték el azokat a táblán!
3. Hogyan nevezzük a szovjet blokkban létrejött gazdasági, és katonai integrációt? Írjátok fel megnevezéseket a cédulákra, és helyezték el azokat a táblán!
4. Hogyan próbálta meg az Amerikai Egyesült Államok helyreállítani a kontinens egységét?

Rendszerváltás

A rendszerváltás lényege, hogy Kelet-Közép-Európa egyidejűleg visszatért a piacgazdaságra és reintegrálódott Európába, gyorsan újrafűzte nyugat-európai gazdasági kapcsolatrendszerét.

1. Mikor ment végbe a rendszerváltás a térség államaiban?
2. Mely gazdasági problémákkal kellett megküzdeniük a rendszerváltó országoknak?
Készítsetek gondolattérképet a felmerülő problémákról a tankönyv segítségével!
3. Helyezzétek el a gondolattérképet a táblán!

EU-csatlakozás

A társulási szerződések elsősorban az ipari termékek szabadkereskedelmét tették lehetővé, hozzájárulva ahhoz, hogy a térség országai még a lehetséges csatlakozásuk előtt integrálódjanak a nyugat-európai piacba. A leendő tagság eléréséhez az államoknak működő piacgazdaságot kellett kiépíteniük, mely az Unió piaci versenyében is megállja a helyét, és meg kellett felelniük az EK/EU által elvárt politikai és jogi feltételeknek is.

A visegrádi országok csatlakozása az EU-hoz azt is jelentette, hogy az integráció keleti határa 350–400 kilométerrel keletebbre került, így a stabilitás övezete földrészünk nagyobbik részét foglalja magába. Az EU számára is fontos pozíciójának erősítése a világ gazdaság többi centrumával való éleződő versenyben.

A nyugat-európai országok alkalmazkodó politikai partnereket, a vállalatok új, olcsó, kedvező termelési telephelyeket és könnyen meghódítható új piacokat reméltek Kelet-Közép-Európában. A térség keleti felének országai pedig gyors felzárkózásban, mielőbbi integrációban és a Nyugathoz hamar közelítő életszínvonalban bíztak, s azt remélték, hogy mindez nagyobb megrázkódtatások, bizonytalanságok és túl nagy áldozatok nélkül elérhető.

1. Mi volt a célja az EU-nak a társulási szerződésekkel?
2. Mely országokat nevezik visegrádi országoknak?
3. Mit remélt Nyugat-Európa, és mit várt Kelet-Közép-Európa az uniós csatlakozástól?
Gyűjtsétek össze a két térség elvárásait szófelhő formájában, és helyezzétek el azt a táblán!

Környezetvédelem

2010 óta kibontakozóban van a Duna-menti országok szorosabb együttműködése az ún. Duna-stratégia keretében. 2010-ben Magyarországon folytak magas szintű egyeztetések nyolc országgal: Ausztria, Bulgária, Csehország, Magyarország, Németország, Románia, Szlovákia, Szlovénia képviselői között. Elhatározták, hogy közösen keresik a megoldásokat a régió előtt álló kihívások; különösen a szállítási infrastruktúra, az energiabiztonság, a környezetvédelem és a természetvédelem területén és közösen lépnek fel a globális válságproblémák kezelése érdekében, amelyek közül a klímaváltozást külön is kiemelték.

Az Erdélyi-érchegységben Verespatak kétezer éves történelemmel, gyönyörű tájjal büszkélkedhet. A település aranybányái már a rómaiak idején is működtek. A közelmúltban Európa legnagyobb aranylelőhelyét találták meg a környéken, és éveken keresztül úgy tűnt, hogy kanadai tőkebevonással megnyitják a külszíni aranybányát. A cianidos technológiának azonban óriási a környezeti kockázata.

1. Mely célokat fogalmazták meg a Duna-stratégia keretein belül? Készítsetek listát a célokról, és helyezzétek el a listát a táblán!
2. Mikor bizonyosodott be a cianidos technológia környezeti kockázata?

3. Hogyan érte el hazánkat a katasztrófa? Mi történt?

Etnikumok

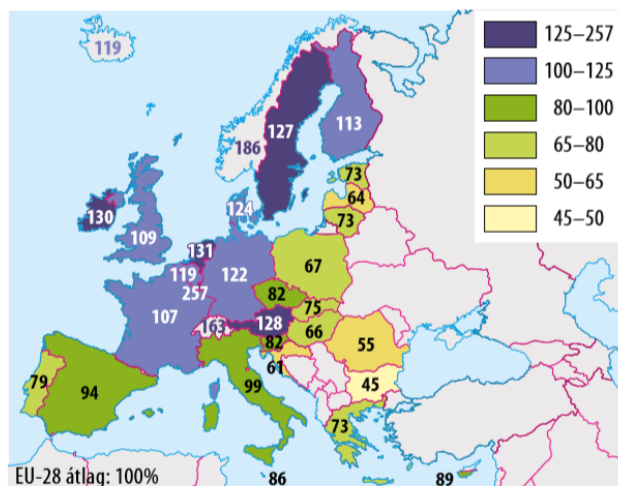
A közép-európai térség etnikai összetétele mindig is vegyes volt, az országok közül napjainkban csak Lengyelország népessége tekinthető homogénnek. Csehország területén az államalkotó cseh népen belül az ugyancsak cseh nyelvet beszélő morvák jelentős mértékben elkülönülnek. Szlovákiában és Romániában a legnagyobb kisebbséget a magyarok alkotják. Létszámuk csökken az asszimiláció, az előregedés és a kivándorlás miatt. A szlovákiai magyarság a déli határ menti területeken él (főleg Csallóközben), létszáma 460 ezer fő (az összlakosság 8,5%-a, 2011), kulturális központja a dunai kikötő- és hídváros Révkomárom. A romániai magyarság száma 1,3 millió fő alá csökkent (az összlakosság 6,5%-a, 2011). Zárt tömbben élnek a Székelyföldön, kulturális központjuk Marosvásárhely. Más helyeken, például Kolozsváron vagy Nagyváradon arányuk kisebb.

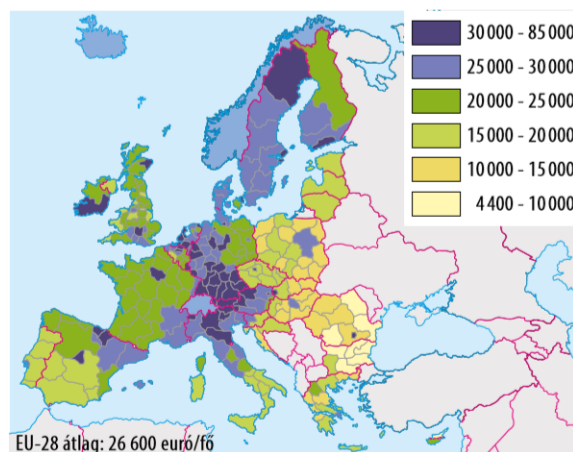
1. Mely etnikumok élnek a térségben?
2. Mely etnikumokat érintették az áttelepítések a világháborút követően? Honnan, hová telepítették át őket? Válaszolj a tankönyvi ábra alapján!
3. Mely tényezők befolyásolják a magyarság létszámának csökkenését a környező országokban? Írjátok fel ezeket a tényezőket a cédulákra, és helyezétek el a táblán!

Fejlettségi különbségek

A gazdasági adatok azt mutatják, hogy a kelet-közép-európai országok többségében 2000 körülre érték el az 1988. évi, a rendszerváltás előtti GDP-termelés szintjét reál értékben. Az ezredforduló utáni fejlődést, a megkezdődött felzárkózást a 2008 őszi kirobbant válság szakította félbe. A válság előtti GDP-szintet a visegrádi országokban csak 2010 után, Magyarországon 2014-ben sikerült újra elérni.

. Fejlettségbeli különbségek (GDP/fő PPS, 2013)

A régiók (NUTS 2) fejlettségi különbségei az Európai Unióban (GDP/fő PPS, 2013)

1. Hol húzható meg éles határ a GDP/fő vásárlóerő-egységre (PPS) átszámított értéke alapján az EU tagállamai között? Mi lehet ennek az oka?
2. Hányszoros a különbség a leggazdagabb és a legszegényebb ország között?
3. Hol helyezkednek el az EU legfejlettebb és legfejletlenebb régiói?
4. Mely országon belül a legnagyobbak a fejlettségi különbségek?
5. Vágjátok ki az EU országainak fejlettségbeli különbségeit szemléltető ábrát, és helyezték el a táblán!

Az óra felépítése

Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Didaktikai módszer	Munkaforma	Eszköz
1'	A tanóra szervezése: A diákok köszöntése, jelentés, a hiányzók feljegyzése				
6'	Fogalmi tisztázás: Kelet-Közép-Európa, Közép-Kelet-Európa, Köztes-Európa	Diákok motiválása	Kérdezés, megbeszélés	Frontális osztálymunka	Ppt
15'	Az országcsoportok fő fejlődési pályájának megismerése az első világháborútól napjainkig: - Hogyan hatott a két világháború a térség gazdasági életére? - Milyen lehetőségei voltak a térségnek a hidegháború alatt? - Hogyan hatott a rendszerváltás az országcsoportok gazdaságára? - Milyen lehetőségeket és próbatételeket hordozott magában az EU-s csatlakozás? - Hogyan jelenik meg a környezet védelmének jelentősége a Duna-stratégia keretein belül? - Hogyan változott a térség etnikai összetétele az elmúlt 100 évben? - Fejlettségbeli különbségek az EU-ban.	Tényfeltárás, elemzés	Kooperatív oktatási módszer	Csoportos munkavégzés (7 db 5 fős csoport)	Szöveges és képi források, ábrák, feladat-leírások, üres cédulák
15'	A csoportmunka produktumainak ismertetése: Csoportonként 2 perces ismertetők	Tényfeltárás, résztémák ismertetése	Megbeszélés	Csoportok rövid összegzései a saját témájukról	Táblán lévő cédulák, képi források, ábrák
5'	A feladatok rövid összegzése	Diákok aktivizálása	Megbeszélés	Frontális osztálymunka	

2'	Szorgalmi feladat kijelölése: <i>Válassz ki egy országot a Kelet-Közép- vagy a Délkelet-Európai államok közül!</i> <i>Keress a világhálón olyan kulturális emlékeket (szobor, épület, emléktábla stb.), amelyek az állam jelenkori történelmének eseményeit ismertetik!</i> <i>Válassz ki öt képet, és készíts azokból egy kollázst!</i> <i>Küldd el a furtner.nikolett@gmail.com e-mail címre az elkészített kollázst!</i> <i>Határidő: 1 hét</i>	Tanári közlés	Kutató-felfedező módszer	Frontális osztálymunka	Ppt
1'	A tanulói munka megköszönése, elköszönés				